

MEMURLAR AYLIKLARINI NASIL ARTIRMIŞTI?

16 Aralık 2024

Yıldırım Koç

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1988 yılında yayımlanmış bir araştırmaya göre (DPT Sosyal Planlama Başkanlığı, *Memur, İşçi ve Emeklilerin Nominal Ücret Serileri (1963-1987)*, DPT:2119-SPB:411, Ankara, 1988, s.2, 18, 26, 28) devlet memurlarının 1963 yılı fiyatlarıyla net gerçek aylıkları 1963 yılında 1000 lira iken, 1969 yılında 745 liraya kadar düşmüştü. Diğer bir deyişle, memurlar, 1963-1969 döneminde satınalma güçlerinin dörtte birini kaybetmişlerdir.

Memurların net gerçek aylıkları, 1963 yılı fiyatlarıyla, 1969 yılında 745 liradan 1970 yılında 1253 liraya yükseldi. Diğer bir deyişle, memurların net gerçek aylıkları bir yıl içinde yüzde 68 oranında arttı. Türkiye tarihinin en büyük gerçek ücret/aylık artışlarından biri, 1970 yılında gerçekleşti.

Bu büyük artış, Türkiye'nin 1969-1970 yıllarında yaşadığı ikinci önemde bir ekonomik krize rağmen nasıl gerçekleştirildi?

Memur aylıklarındaki bu büyük artışın en önemli nedeni, Türkiye'de öğretmenlerin tam 55 yıl önce, 15-18 Aralık 1969 günleri BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU adı altında gerçekleştirdiği genel grevdi.

1969 yılında Türkiye'deki toplam 156 bin öğretmenin 109 bininin katıldığı 4 günlük genel grev, Adalet Partisi iktidarını memur aylıklarını artırmaya mecbur bıraktı.

55 yıl önce gerçekleştirilen BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU, günümüzde ücret ve aylıkların düşüklüğü nedeniyle sıkıntı çeken ve haklı olarak şikayet eden işçi ve memurların öğrenmesi gereken bir eylemdir.

TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) ve İlk-Sen (İlkokul Öğretmenleri Sendikası) tarafından 15-18 Aralık 1969 günleri gerçekleştirilen Büyük Öğretmen Boykotu gerçekte yasadışı bir genel grevdi. Türkiye işçi sınıfının geniş katılımlı bu ilk genel grevini, işçi sınıfının "memur" statüsünde istihdam edilen öğretmen örgütleri düzenledi. Bu genel grev, 15-16 Haziran 1970 olaylarından da, DİSK'in 16-19 Eylül 1976 DGM Direnişi'nden de daha etkili ve başarılı oldu.

Eylemin bir nedeni, TÖS'lü öğretmenlerin ve TÖS binalarının birçok yerde saldırıya uğraması ve özellikle 8 Temmuz 1969 günü TÖS'ün Kayseri'de Alemdar Sineması'ndaki genel kuruluna yapılan saldırıydı. Diğer neden ise öğretmenlerin maaşlarının düşüklüğü ve artan geçim sıkıntısıydı.

TÖS Genel Yürütme Kurulu'nun 10 Aralık 1969 tarihli Büyük Öğretmen Boykotu çağrısında yer alan isteklerin bazıları şunlardır:

"İsteklerimiz şunlardır: (a) Yetkili hükümet temsilcisi, yetkili temsilcilerimizle görüşmeyi ve sonunda bir ortak protokol imzalamayı kabul ve beyan etmelidir. (b) Bu protokolda ilk iş olarak, yabancı uzmanların ve barış gönüllülerinin bütün eğitim kurumlarından atılacağı ve zehirli niteliğini saptadığımız yabancı malzemeli beslenme eğitiminin durdurulacağı belirtilmelidir."

Dört günlük Büyük Öğretmen Boykotu'na yaklaşık 110 bin öğretmen katıldı. Bunların 88 bini bu eyleme dört gün süreyle katılırken, 12.100'ü ilk gün katılmayıp, daha sonraki üç

gün eylemdeydi. 9.500 öğretmen ise birinci gün boykota katılmasına karşın, diğer günler eylemde yoktu.

TÖS ve İlk-Sen üyesi olmayan yaklaşık 33 bin öğretmen de bu eylemde yer aldı. TÖS ve İlk-Sen üyesi olmayıp boykota hiç katılmayan öğretmen sayısı ise 47 bindi.

Eyleme katıldıkları için 50.300 öğretmen hakkında kovuşturmaya gidildi. Bunların 19.250'si takipsizlikle sonuçlandı. 2.118 öğretmen açığa alındı. 65 öğretmen bakanlık emrine alındı. 45.520 öğretmene maaş kesimi cezası, 3.900 öğretmene kıdem indirimi cezası verildi. 590 öğretmen bir başka ile sürgün edildi. 6.600 öğretmen ise il içinde bir başka yere atandı. 400 müdür görevden alındı. 1.200 öğretmene derece indirme cezası verildi. 11 kişi memurluktan ihraç edildi.

TÖS, boykot nedeniyle açığa alınan veya görevden el çektirilen öğretmenlerin ücretlerini ödedi. Bu süreçte Muammer Aksoy'un girişimiyle Türk Hukuk Kurumu'nun ve ayrıca CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün destek mesajları, eylemi güçlendirdi. Birçok okul müdürünün TÖS üyesi olması da eylemin başarısına katkı yaptı. TÖS'ün bu eylemi, 1970 yılında kabul edilen Finansman Kanunu'yla memur aylıklarının ciddi biçimde artırılmasına büyük katkıda bulundu.

Öğretmenler bedel ödedi; ancak ödedikleri bedelin çok daha fazlasını tüm memurlar için elde etti.

TÖS'ün Büyük Öğretmen Boykotu sonrasında kabul edilen 29.7.1970 gün ve 1318 sayılı Finansman Kanunu ile memur aylıklarında yukarıda özetlenen önemli artış sağlandı.